

Frammsidan

Aktuellt magasin från Regionbibliotek Västra Götaland | Nr 3 2008

Att förmedla...

litteraturens kraft

Ledare

Lärande och information har varit de två viktigaste ledorden för biblioteken de senaste åren. Bibliotek för ökad tillväxt eller för lokal utveckling är värden som också använts för att motivera och legitimera bibliotekens verksamhet. Men var finns lust och glädje? Har biblioteken tappat intresset för sådana värden eller har kunderna gjort det? Knapast troligt, men är det istället så att lust och glädje inte förknippas med bibliotek? Svårt att veta men ett verkar ändå relativt säkert, biblioteken markerar allt tydligare sin nyttoinriktning särskilt som en del av den lärande sektorn.

Det är uppenbart att argument som lust och glädje inte räcker till för att visa att bibliotek har betydelse. Istället krävs effekter som ger tydligare avkastning på ett eller annat sätt. Antingen genom ekonomisk avkastning som vid lokalisering av bibliotek som dragplåster till köpcentra, eller indirekt avkastning genom att människor utbildar sig med stöd av biblioteken och sedan, som välutbildade yrkesverksamma, ger tillbaka ekonomiska värden till samhället. Naturligtvis bidrar biblioteken till en rad nyttiga effekter, både för individen och för samhället som helhet. Detta är viktigt att tala om men det är minst lika viktigt att tala om att biblioteken bidrar till lust och glädje. Västra Götalandsregionens vision är "Det goda livet". Biblioteken bidrar i högsta grad till att förverkliga den visionen.

En av bibliotekens verkliga kärneffekter är läsningen och det är en aktivitet som har betydelse på flera sätt. Den har betydelse ur utbildningssynpunkt, man läser för att lära sig något. Det har också betydelse ur bildningssynpunkt, man lär sig något medan man läser. Detta är naturligtvis bra och viktigt men det finns också en annan effekt, om det nu kan

uttryckas som effekt, nämligen den lust och glädje som läsning kan ge. Min egen litterära bildningsgång gick från Kalle Anka och Tvilningdetektiverna över Bradbury och Hemingway till Hesse och sedan vidare till vad som helst. Den genomgående känslan oavsett var jag befann mig i kedjan kan sammanfattas som lust och glädje men kan också uttryckas som spänning, upplevelse och förståelse. Jag gissar att många har ungefär samma erfarenheter som jag av läsning, en känsla av lust och glädje när det man läser känns helt rätt. Biblioteken borde bli bättre på att tala om att den här viktiga upplevelsen är en tydlig följd av bibliotekens verksamhet.

Biblioteken kan lyfta lust och glädje som ytterligare ett starkt motiv för att driva biblioteksverksamhet. Biblioteken borde också öka aktiviteterna kring lust och glädje i verksamheten. Vi borde använda oss av de här värdena i vår argumentation och i vår marknadsföring. Visst ska vi fortsätta att profilera biblioteket som en plats för nyttigheter, för lärande och information. Men vi ska också profilera biblioteket som en plats för lust och glädje, för upplevelse och spänning. I det arbetet ska vi ta stöd av såväl ny som beprövad teknik, d.v.s. jobba med allt från bokprat och litteraturpedagogik till ett interaktivt bibliotek 2.0 via webben. Det handlar om ett utåtriktat förmedlingsarbete som fokuserar på upplevelsen och innehållet och inte på bäraren som kan vara en bok men också en skiva, en ljudfil, en text på nätet eller mötet med en författare i biblioteket.

Upplevelser blir allt viktigare. Var och varannan födelsedagspresent är en aktivitet som ska ge en upplevelse, helst en verklig kick. Upplevelseindustrin växer och omfattar hela tiden nya områden och den betyder mer och

mer i ekonomin. Detta är en utveckling som hittills gått helt förbi biblioteken. Det är synd när en så stor del av bibliotekens verksamhet faktiskt går ut på upplevelser. Förklaringen kanske ligger i vår traditionellt starka koppling till bildning och utbildning. Läs gör man för att bilda sig, inte för att ha kul. Alltså är det inte heller särskilt kul att gå till biblioteket. Detta kan vi ändra på. Det finns en stor mängd kickar på biblioteket som bara väntar på att delas ut.

Bibliotek är visserligen en del av public servicesektorn med ansvar för information och utbildningsstöd. Men vi är också en självklar del av upplevelseindustrin med stora möjligheter att vara glädjespridare och att ge upplevelser. Den rollen har alltför mycket hamnat i skymundan till förmån för nyttorollerna. Nu är det dags att komplettera varumärket och släppa loss upplevelserna på biblioteket.

Bengt Källgren

tf verksamhetschef Regionbiblioteket/
Kultur i Väst

Adding things like a basket with apples, a

John Deere tractor

John Deere

GOVERNMENT

Framsidan

Framsidan ges ut av
Regionbibliotek Västra
Götaland och utkommer
med 3 nummer per år

Ansvarig utgivare:
Bengt Källgren

Redaktör:
Fredrik Swedemyr

Redaktionsgrupp:
Heidi Carlsson Asplund
Rebekka Rundberg
Gunnar Södow

Layout och bildhantering:
Fredrik Swedemyr

Adress:
Regionbibliotek
Västra Götaland
Regionens hus
405 44 Göteborg
Tel: 031-705 16 80

Webbplats:
www.bibl.vgregion.se

**Prenumeration och
adressändring:**
adm.regbibl@vgregion.se

Omslagsbild:
Fredrik Swedemyr

Tryck:
Cela grafiska

Innehåll

Ledare	2
Han ger blivande läkare perspektiv	5
Bibliotek bakom lås och bom	7
Möten som skapar läslust	9
Litteraturhuset i Oslo	11
En nysatsning på litteraturförmedling	16
Stimulerar till läsning och lärande	17
Läsning för prestation och tolerans	19
En resa för att få insikt	20
Låt ungdomarna komma till tals	21
Om jag hade ett bibliotek	26

Han ger blivande läkare perspektiv

Genom läsning av skönlitteratur öppnas nya vägar till förståelse

Skönlitteraturen borde ha en självklar plats i läkarutbildningen. Åtminstone känns det så efter ett samtal med Anders Palm, professor i litteraturvetenskap vid Lunds universitet. Han är en entusiastisk företrädare för samverkan mellan humaniora och medicin, vad som internationellt kallas Medical Humanities.

Text & foto: Fredrik Swedemyr

– Det här grundar sig i insikten att medicinvetenskapen är en humanistisk naturvetenskap, en ”human science”, inte bara ”science”, dvs. inte ren biomedicin och bioteknologi, säger Anders Palm.

Medical Humanities syftar till att integrera ett brett spektrum av olika humanistiska ämnen och förhållningssätt i medicinarutbildningarna. Ämnesområdet är sedan länge väletablerat i medicinsk forskning och undervisning vid flera medicinska fakulteterna runt om i världen, främst i USA och England. Begreppet kan ses som en paraplybeteckning för medicinvetenskapens samspel med humanistiska ämnen, som exempelvis filosofi, etik, etnologi eller teologi. Och inte minst med estetiska ämnesområden som konst-, teater-, film- och litteraturvetenskap.

Förmedlar insikter

I Sverige finns det sedan tidigare vid vissa medicinska fakulteter både forskning och undervisning inom Medical Humanities. Men det har mest, enligt Anders Palm, handlat om punktsatser eller relativt blygsamma inslag i läkarutbildningen. I våras genomförde man i Lund den första kursen i Medical Humanities, som integrerades i utbildningen på samma villkor och med samma resurser som de biomedicinska specialkurserna.

– I skönlitteraturen möter vi naturligtvis – för att nu betona det mest uppenbara – läkare

och patienter, sjukdom och sjukhusmiljöer, lidande, vård och omvårdnad, allt skildrat och gestaltat som individuella upplevelser och emotionella erfarenheter. Litteraturen är en kunskapsform som förmedlar insikter i en annan dimension än biomedicinens läroböcker där den sjuke snarare än sjukdomen, den levda, subjektivt närvarande kroppen, snarare än den objektifierade och medikaliserade kroppen, säger Anders Palm.

– Med min kurs ”Kroppen i humanioraperspektiv” ville jag få de blivande läkarna att reflektera över läkarrollen och patientmötet med utgångspunkt i konst, film och litteratur. Centrala begrepp för vårdpersonal, som patient, berättelse, tolkning, förståelse, empati kunde här belysas och nyanseras med textlitterära gestaltningar, säger han vidare.

– Tänk sådana exempel som Tjechovs läkarnoveller eller Oliver Sacks essäistiska fallbeskrivningar, självbiografiska patografier sådana som Paulruds *Fjärilen i min hjärna*, läkarporträtt, som i Le Clézios *L’Africain*, sjukhusskildringar, som Jersilds *Babels hus* eller Wijkmarks *Stundande natten*. Valmöjligheterna är närmast obegränsade att med litteraturen som estetiskt medium få medicinvetenskapens breda spektrum av mänskliga upplevelsedimensioner och kliniska verkligheter belysta och nyanserade. Världslitteraturen står till förfogande för att visa fram läkaryrket med all sin komplikation, sin fas-

Anders Palm är professor i litteraturvetenskap vid Lunds universitet. Han nyanserar läkarvetenskapen med litterära gestaltningar.

ination och sin frustration, fortsätter Anders Palm och framhäver samtidigt att inget annat uttrycksmedel har så goda möjligheter att förmedla mänskliga erfarenheter som litteraturen.

Strax innan årets bokmässan var Anders Palm en av talarna på ett symposium på bibliotekshögskolan i Borås med titeln *Litteratur som livskunskap*. Där ventilerade man bland annat olika sätt att förhålla sig till läsning och litteratur. Man diskuterade även litteratur i

någon slags terapeutisk mening under termen "litteraturterapi". Kursen "Kroppen i ett humanioraperspektiv" har, betonar Anders Palm, ingen ambition att fungera som en väg till begränsat litteraturterapeutiska verksamheter.

– Det handlar inte om litteraturen som läkemedel, botemedel – eller ens som tröstare och lindrare. Det gäller snarare att skapa möjlighet för den blivande läkaren att reflektera och ge perspektiv på den egna yrkesrollen. Förhoppningsvis för att nå fram till en bättre förståelse av mötet mellan patient och läkare – och därmed också för en bättre självförståelse, säger han.

Bättre läkare?

Frågan man ändå inte kan låta bli att ställa sig är: Blir man en bättre läkare av att läsa Medical Humanities?

– Nej, det finns det naturligtvis inga som helst garantier eller bevis för. Det beror självfallet på med vilka ideal, vilken förståelseberedskap och öppenhet man som kursdeltagare har med sig in i mötet med litteraturen och i vilken utsträckning man låter sina ideal och attityder utvecklas under erfaren och sakkunnig pedagogisk ledning. Genom en genomreflekterad och genomplanerad undervisning i ämnet kan litteraturen ge den

blivande läkaren möjligheter att utveckla den kunskapsform som jag kallat *emokognitionen*, en emotionellt laddad kognition. I läkarens fall är det balansen mellan biomedicinsk kunskap och medmänsklig känslöförståelse. Förhoppningsvis är det en av vägarna till den läkekonst – den human science – som borde vara varje läkares yrkesideal och yrkes stolthet: Professionell distans och empatisk förståelse, säger Anders Palm.

Kunskap som synliggör människan

Elisabet Adell är på sin elfte termin på läkarprogrammet och gör i dag sin praktik på en vårdcentral i Malmö. I våras var hon en av 20 medicinare som valde att bredda sin läkarutbildning med Medical Humanities.

– Det är mycket latinsk terminologi, sjukdom och bakterier under grundutbildningen. Det är inte alltid man ser människan. Detta känns som en förhoppning om att förmänskliga läkarvetenskapen, säger hon.

Många av de studenter som i våras gick kursen "Kroppen i humanioraperspektiv" hade något slags grundläggande intresse för humaniora. Vissa hade innan de valde läkarutbildningen funderingar kring ett mer konstnärligt vägval i livet. Elisabet Adell när ett stort litteraturintresse i botten. Även om hon kanske inte har haft några tvivel kring sitt yrkesval, så har kursen gett henne anledning att reflektera över sin blivande läkarroll.

– Jag har varit en reflekterande person innan. Men jag tycker ändå kursen har gjort

Elisabet Adell är blivande läkare i Lund och tror på litteraturens roll i mötet med patienter. FOTO: Erik Adell

mig mer öppen. Det är inte så att jag tänker på PC Jersild varje dag. Det är mer av en tyst kunskap, som finns i bakhuvudet, säger hon.

Kursen kan sägas bidra till ett vidgat perspektiv och en bättre förståelse för hur pa-

tienter upplever sin sjukdom. Den kan, som litteraturprofessor Anders Palm uttrycker det – bidra till en bättre emokognition. Den kan också, enligt Elisabet Adell, ha ett värde i mötet mellan patient och läkare på ett mer praktiskt plan.

– Jag som läkare får ett annat perspektiv. Det låter enkelt, men ibland kan det handla om att humaniora är ett bra samtalsämne i min relation med patienter. Det är tryggt att kunna luta sig mot något annat än bara labbresultat, fortsätter hon.

I relation till sin egen yrkesroll och kanske i viss mening i relation till läkarvetenskapen i stort, framhäver Elisabet Adell fördelarna med en kurs i Medical Humanities.

– Humaniora i Sverige kan lätt få stämpeln att det inte är vetenskap. Men då tycker jag man har missat vad det handlar om att vara människa. I läkaryrket är man ju i allra högsta grad involverad i människors liv och inte bara i deras sjukdomar. Ett förmänskligande av skolmedicinen som Medical Humanities innebär tror jag bara är en fördel för läkarkåren. Jag tror till och med att man kan bli en bättre läkare genom den här typen av kunskap, säger Elisabet Adell.

Bibliotek bakom lås och bom

Läsning skapar tankar och ger en möjlighet till reflektion. Jurister och läkare får perspektiv på sina yrkesroller och elever på sin vardag. Men hur ser fångar på Tidaholmsanstalten på läsningens betydelse? Framsidan följde med fängelsebibliotekarie Peter Bernhorn in bakom murarna.

Text: Fredrik Swedemyr

På golvet står två plåtlådor med böcker. Peter har plockat ihop dagens beställningar från andra sidan muren, den drygt 8 meter höga muren på Tidaholmsanstalten.

– Det är den mest förbluffande bredden på beställningar. Det kan vara allt ifrån böcker om dykning till biogas och olika biografier. Det är inte bara förströelseböcker, utan även mycket facklitteratur. Kurslitteratur står för en stor del av fjärrlånen. Även klassiker på andra språk har ökat, berättar Peter när han lastar in plåtlådorna i baksätet på sin bil.

Två gånger i veckan kör Peter till anstalten strax utanför själva samhället för att bemanna det lilla biblioteket.

Hög säkerhet ställer krav

Det klickar till i den taggtrådsförsedda gallergrinden och vi går in mot den höga muren. Kameror följer våra steg och framme vid järndörren klickar det till igen och vi kommer in på en slags förgård. Bakom tonade rutor sitter personalen i centralvakten. De övervakar och öppnar. Innanför ytterligare en dörr få vi lämna in våra mobiltelefoner i små skåp. Min dator och kamera får jag också lämna i ett skåp innan vi går in i en sluss där våra kläder scannas och vi får passera en metalldetektor. Peter lägger plåtlådorna på bandet och går utan pip genom detektorbågen. Varje anstalt i Sverige är klassad i olika säkerhetsnivåer från A-F. Kumla och Hall har den hårdaste säkerhetsnivån A. Däref-

ter kommer Norrtälje och Tidaholm, som är klass B anstalter.

– Säkerheten är hård och det ställer ju lite speciella krav på verksamheten, säger Peter och plockar ut ett passerkort ur ett skåp med kädslås.

Efter att ha passerat ytterligare några plåt- och gallerdörrar med taggtråd kommer vi till slut fram till det lilla biblioteket. En soffa, några stolar, ett skrivbord som tjänar som informationsdisk, en tidskriftshylla, en boksnurra och så klart, bokhyllor. Det är inte stort, men rymmer tillräckligt mycket för att kunna ge service åt de drygt 200 intagna.

– Varje avdelning har 20 minuter på biblioteket och det brukar komma mellan fem och tio personer åt gången. Uppskattnings-

vis är det kanske omkring hälften av de intagna som nyttjar biblioteket, berättar Peter vidare.

Enkla redskap

Biblioteket ligger i den del av anstalten som samlar olika aktiviteter som sport, träning och utbildning. Fångarna slussas mellan aktiviteterna. Kriminalvården genomför en riskbedömning för varje intagen. Den organiserade brottslighetens grupperingar gör att det finns en hotbild mot vissa av de intagna. Det rigida säkerhetsarrangemanget går bland annat ut på att kunna hantera dessa motsättningar. Vissa fångar ska helt enkelt aldrig mötas i korridoren, eller i biblioteket för den delen.

Illustration:Fojé

Peter Bernhorn förmedlar litteratur under speciella omständigheter. Böckerna till fängelset bär han med sig i två plåtlådor.

Peter läser upp en dörr och lägger in sina saker i ett litet anslutande rum. Plockar fram ett kollegieblock och en kortlåda och sätter sig bakom skrivbordet ute i biblioteket. Här finns ingen dator, ingen internetuppkoppling. Här gäller bara penna och papper. Allt för att minska risken att de intagna ska kontakta någon på utsidan.

Det finns i dagsläget ingen specifik programverksamhet på biblioteket. Kriminalvården driver däremot en rad olika behandlingsprogram för att motverka återfall i brott eller missbruk. I de här sammanhangen kan det hända att programledarna behöver böcker kring något specifikt tema. Naturligtvis är de som studerar innanför murarna i behov av kurslitteratur och andra böcker. Peter ser egentligen ingen skillnad på sin roll som folkbildare under de

här speciella omständigheterna och på ett vanligt bibliotek.

– Jag försöker förmedla bra kultur. Många vill ha tips och jag försöker ge något som gagnar dem själva och kanske samhället i stort. Men jag vill inte ge några pekpinningar heller, säger han.

Tid för läsning

Klockan närmar sig 13.00 och den första gruppen kommer till biblioteket för att låna böcker. Det är en lite mindre grupp på tre. Vi kan kalla dem Jens, Anders och Mikael. De kommer från en avdelning med självhushållning, vilket blanda annat betyder att de intagna själva ansvarar för maten.

– Vi skulle ju tagit med en påse med bullar. Vi har bakat jåkligt goda kanelbullar, säger Jens och sätter ner en urdrucken kaffekopp på bordet.

Rutiner och aktiviteter är väldigt viktigt för de intagna. Litteratur och läsning är naturligtvis ett sätt att få tiden att gå.

– Jag har inte varit så intresserad av litteratur tidigare. På utsidan får man planera in läsningen. Men här på insidan har man mycket tid och tar sig tid att läsa. 19.30 läser de in oss och då är det ryggläge som gäller, säger Anders.

Jens och Anders delar ett intresse för bilar och motorer. Vid ett tillfälle diskuterade de hur mycket ren bensin man får ut av ett fat råolja, vilket senare ledde till att de började läsa böcker om oljeraffinering.

– Jag kommer inte ihåg exakt hur mycket det handlade om. Men vi kom fram till att det var bättre att köra på diesel, säger Jens och skrattar.

Förutom att djupdyka i den specifika frågan kring drivmedel, läser de gärna faktaböcker om alltifrån navigering till träning. Men det finns även utrymme för reseskild-

ringar och litteratur som ligger utanför rena fakta. Mikael är den i trion som har fastnat för deckare.

– Jag har fastnat för det enkla. Det är så långt från verkligheten, men ändå så nära. Att läsa hjälper en att fokusera och förebygger att man inte hittar på massa dumheter, säger han.

”Läsningen ökar kunskapen och man får mer självkännedom. Som man känner sig själv känner man andra och man får perspektiv. Det kan säkert minska risken att man hamnar här igen.”

Ökad självkännedom

Att litteraturen och läsningen är ett sätt att få tiden att gå, kan ju i det här sammanhanget kännas som en självklarhet. Det finns ingen, åtminstone från ett biblioteksperspektiv, medveten strategi för att läsningen skulle vara brottsförebyggande. Men på något plan håller Mikael, Jens och Anders med om att läsning ändå kan bidra till att skapa reflektion och tankar kring varför de en gång hamnade här.

– Det tror jag den gör. Läsningen ökar kunskapen och man får mer självkännedom. Som man känner sig själv känner man andra och man får perspektiv. Det kan säkert minska risken att man hamnar här igen, säger Jens.

Möten som skapar läslust

En klassisk verksamhet med stor betydelse

Mycket kan sägas om läsning och dess betydelse. Biblioteken har naturligtvis en unik roll som förmedlare av litteratur. Ett sedan länge etablerat sätt att främja läsning är Boken kommer. Framsidan har mött boken-kommerlåntagaren Ulla Lundström, som berättar om sin läsning.

Text & foto: Fredrik Swedemyr

Evamaria Bjelkenäs bläddrar i listor och plockar ihop dagens bokkassar. Hon jobbar som socialbibliotekarie på Orust och ansvarar för boken-kommer verksamheten sedan sju år tillbaka.

– För mig är det här en mer personlig service. Det kan finnas enstaka låntagare som man har täta kontakter med vid lånedisken också. Men inte på det här sättet, säger Evamaria och letar i hyllan efter en bok till en konst- och arkitekturintresserad dam.

– Den här tror jag kan passa henne, fortsätter hon och tar en bok om europeisk arkitektur.

Evamaria registrerar lånen och kollar samtidigt så att ingen får samma bok två gånger. De böcker hon plockar ihop i varje kasse är en blandning av beställningar och, får man

väl säga, väl underbyggda chansningar. Hon radar upp påsarna vid utgången och hämtar jackan för dagens körning runt Orust.

Ett samtal om litteratur

Hemma i köket sitter Ulla Lundström och väntar på sina böcker. Det är fem veckor sedan Evamaria ringde på dörren senast. Nu är det dags igen.

– Det här är så värdefullt. Vi har lärt känna varandra och kan samtala om böcker. Var femte vecka är jag duschad och klar och bara väntar på att Evamaria ska komma, säger hon och skrattar.

Varje möte är inte bara en leverans. Även om tiden är begränsad, finns det utrymme för ett samtal. Ett samtal om livet, dåtid och nutid och inte minst, ett samtal om böcker.

Ulla Lundström har jobbat som bibliotekarie. Hon jobbade en tid på Dicksonska folkbiblioteket i Göteborg och fortsatte sedan på Handelshögskolan.

– Efter tio år kom det en elev som hade varit ute och rest i Europa och sa: Sitter fru Lundström här fortfarande med samma viking på skjortan. Då tyckte jag det var dags att byta jobb, berättar Ulla.

Därefter hängde hon handväskan på en staty av Amor på socialhögskolans bibliotek, där hennes yrkesbana fortsatte innan hon slutligen gick över till kommunal förvaltning. De sista yrkesåren ägnade hon bland annat till att bygga upp Göteborgs kommuns förvaltningsbibliotek.

– Jag har alltid tyckt det var roligt att gå till jobbet. Men jag gick vid 63 år och jag har inte saknat det någon gång.

Stor betydelse

Litteraturen har minst sagt haft en stor roll genom hennes nu 82-åriga liv. Förutom den rent yrkesmässiga hanteringen av böcker i biblioteksvärlden, har läsningen haft stor betydelse.

– Jag läser allt möjligt. Man hittar alltid guldkorn om man bara har ett öppet sinne. I många år läste jag facklitteratur. Jag är inne i en period med biografier och lyrik. Jag fick ett tips om Bob Hansson av ett barnbarn och lånade en bok. Nu har jag läst honom och vi kan prata om Bob Hansson, hon och jag. Det tycker jag är roligt, berättar Ulla, bakom en hög med böcker som toppas av Lars Noréns självbiografi.

– När jag var tolv år fick jag ledgångsreumatism och var mer eller mindre bunden till sängen. Det enda jag kunde göra var att läsa. Att läsa betyder nästan allt för mig. Det är nog så spännande att lägga sig med en

Evamaria Bjelkenäs möter Ulla Lundström i ett samtal om litteratur. Evamaria förmedlar både läsglädje och en stunds samvaro.

bok. Jag måste alltid ha böcker på gång. Jag kunde stå i en sådan där gammal postkö och tänka på Fröding och nästan börja läsa högt

ur mina tankar. Litteraturen är något man alltid har med sig, säger Ulla Lundström.

Boken kommer på nätet

En möjlig utveckling

I ett antal kommuner kan äldre hålla kontakt med vårdpersonal och sina anhöriga via en bildtelefon. Tekniken ska underlätta vardagen för personer med olika typer av kroniska sjukdomar. Det finns också en målsättning att öka den sociala delaktigheten i informationsområdet. Regionbiblioteket har intresserat sig för tekniken som en möjlig utveckling av boken-kommer.

– Den äldre befolkningen kommer att öka dramatiskt i framtiden. Biblioteken måste ha en framförhållning om man vill kunna ge en god service åt alla. Att kommunicera

via webbkamera med låntagaren, kan vara ett sätt. Bibliotekarien och låntagaren kan se varandra medan de talar om läsoplevelsen. Man kan öka antalet låntagare men fortfarande ha god kvalitet kanske tom bättre än idag, säger Heidi Carlsson Asplund, konsulent på regionbiblioteket.

Tekniken heter ACTION (Assisting Carers using Telematics Interventions to meet Older people's Needs) och startade som ett EU-projekt i slutet av 90-talet. I Sverige har Institutionen för vårdvetenskap vid Högskolan i Borås varit en drivande kraft i utvecklingen. I dagsläget finns ACTION i 22 svenska kommuner.

Kommunikationen sker över nätet. Det som behövs är en dator med en bred-

bandsuppkoppling, en webbkamera och en speciellt utvecklad programvara. Förutom program och funktioner som ska underlätta vård i hemmet, finns också en möjlighet att bilda intressegrupper och spela Alfapet online.

– Man kan skapa möten med personer som har samma intressen. Här kan man tänka sig att köra bokcirklar och att man träffas för att prata litteratur, säger Lennart Magnusson forskare på Högskolan i Borås och VD för ACTION Caring.

I dagsläget finns inget projekt formulerat för att applicera ACTION i bibliotekssammanhang. Heidi Carlsson-Asplund på Regionbiblioteket har så här långt bekantat sig med tekniken och dess möjligheter.

ANNO DOMINI MCMXXXII

Litteraturhuset

Litteraturhuset

Litteraturhuset

I Sverige har vi ännu inget formellt litteraturhus. Det närmsta vi kommer i dagsläget är Kulturhuset i Stockholm, som i vissa fall definierar sig som ett litteraturhus. I Nynäshamn finns det en plan att bygga ett kring Moa och Harry Martinssons, och Ivar Lo-Johanssons författarskap. Men vad är egentligen ett litteraturhus och vilken relation har man till biblioteket? Framsidan har rest till Oslo för ett besök på Europas största litteraturhus.

Ett hus för litteraturen

En utmaning eller möjlighet för biblioteken?

Ett hus fullt med olika aktiviteter och med litteraturen i fokus. Litteraturhuset i Oslo är ett ställe dit folk med ett intresse för litteratur kan mötas kring en skrivarkurs, en föreläsning, musik eller ett glas vin. Men det är inte bara ett ställe där man kan uppleva litteraturen. Det är också ett ställe där det skrivna ordet tar form.

Text & foto: Fredrik Swedemyr

Litteraturhuset ligger i en livlig korsning norr om Slottsparken. På fjärde våningen står en laptop på tomgång på ett lågt soffbord mitt emot en diskbänk full med koppar och halvfulla kaffepaket.

– Detta är ett ställe där man inte bara kan uppleva litteratur, utan även skapa litteratur, säger Monica Helvig, driftsansvarig på Litteraturhuset.

Runt 150 registrerade användare delar på ett antal arbetsrum och en skrivsal i Litteraturhusets toppvåning. En del sammanslutningar som norska författarcentrum abonnerar en del av rummen. Andra med det skrivna ordet som bas, kan ansöka om att få tillträde till denna våning för ett litterärt skapande. Det handlar inte enbart om författare i någon slags traditionell innebörd. Utan det kan vara debattörer eller skribenter i en vidare mening, så länge det inte handlar om rena studier.

– En del sitter kanske hemma och skriver och vill komma hit en dag i veckan, för att ta del av vad som sker i huset och få möta andra, fortsätter Monica Helvig.

Omfattande program

Litteraturhuset har sedan starten haft en intensiv programverksamhet. I dagsläget trycker man ett program i kvartalet. En fjärdedel av alla aktiviteter sker i Litteraturhusets egen regi. Resten är arrangemang där olika externa aktörer hyr in sig. Det kan vara ett panelsam-

Litteraturhuset i Oslo har på kort tid skapat en omfattande och välbesökt verksamhet. Monica Helvig är driftsansvarig och ser inte Litteraturhuset som en konkurrent till biblioteket.

tal kring exempelvis rasism signerat Aftenposten eller ett seminarium om demokratisk kontroll över finansmakten arrangerat av Norska Attac eller ett öppet möte om norska intressen i en globaliserad värld arrangerat av norska utrikesdepartementet.

– När vi tänker litteratur, tänker vi brett. Det är inte bara böcker, utan vi försöker hitta ingångar till litteraturen genom kanske film och musik. Vi försöker också hitta olika teman, så att en författarintervju inte bara

blir ett samtal om den senaste boken, berättar Monica Helvig.

Böcker och vin

Hela huset är byggt efter en idé om öppenhet. Det ska finnas en öppenhet inför litteraturen och det ska ge en känsla av att vara öppet för alla. I entrén i det som en gång var en lärarhögskola, ligger själva café- och restaurangdelen i ena halvan. I den andra halvan står böckerna på rad längs väggarna

i det som är bokhandeln. Att böckerna på litteraturhuset är till salu, är en av de saker som tydligast skiljer litteraturhuset från ett kulturhus eller bibliotek. I kassan sitter butikschef Inger Stenersen. Hon är utbildad bibliotekarie och har över tio års erfarenhet från bibliotek bakom sig.

– Jag känner att jag kommer mycket närmre litteraturen här. På biblioteken kan det ibland vara ett visst eftersläp när det gäller nyheter. Jag känner också att jag får prata mer om böcker här. Här möter jag också både läsare och författare. Det jag kan sakna lite är samtalet med barn och unga. Skolorna kommer inte hit för att köpa böcker. Men vi kan alltid försöka hitta nya kanaler för att nå denna målgrupp, genom exempelvis föräldrarna, säger hon.

Bokhandeln på litteraturhuset är en del av de stora bokhandlarna i landet. Samtidigt har man infört en del krav för att utbudet ska passa ambitionerna med litteraturhuset. Det handlar bland annat om en satsning på att ha mycket litteratur på originalspråk och att utbudet ska reflektera bredden i verksamheten. Det ska finnas utrymme för mer än bestsellers och de senaste böckerna.

Bibliotekssamarbete

Litteraturhuset drivs av en ideell förening. När det invigdes för drygt ett år sedan fanns det en del kritik kring att man skulle ta besökare från biblioteken. Något Monica Helvig tycker rimmar illa med hur det ser ut idag.

– Vår verksamhet är mer kompletterande. En del har velat peka på en konflikt, men

det finns ingen grund i detta. Vi har ett bra samarbete med biblioteken på bland annat barn- och ungdomssidan, säger hon.

En del externa aktörer har ett mer regelbundet samarbete med Litteraturhuset och står återkommande för olika arrangemang i programutbudet. Deichmanska biblioteket i Oslo är en av dessa. Även om förutsättningarna och verksamheternas innehåll är olika, finns det i viss mening en gemensam strävan.

– Vi har inga böcker till utlån, utan säljer. Men vårt huvudmål är att inspirera till läsning, att både direkt och indirekt sprida intresset för litteratur. Det kommer även biblioteken till del, säger Monica Helvig.

Fakta Litteraturhuset

Yta: 35 000 m²

Antal besök: ca 200 000 (under första året)

Ligger i en byggnad från 30-talet som tidigare var en lärarhögskola. Sex olika scener för uppläsningar, debatter eller seminarier. Ett barnrum för bland annat sagostunder. Café/restaurant och bokhandel. Arbetsplatser för skribenter och en författarvåning för övernattnig.

Drivs av en icke vinstdrivande stiftelse med stöd av institutionen Fritt ord, som bland annat främjar yttrandefrihet. Får stöd fram till 2014 och ska därefter stå på egna ben. Den huvudsakliga intäkten får man genom att hyra ut lokaler för olika arrangemang. Den övergripnade målsättningen är att främja litteratur och läsning.

Grafik: Fredrik Swedemyr

Två spelare på samma planhalva

Biblioteket och Litteraturhuset spelar mot samma mål. Vem har bollen?

– Vi biter ihop tänderna och ler samtidigt, säger Liv Sæteren bibliotekschef på Deichmanske bibliotek i Oslo.

Sedan Litteraturhuset öppnade har Deichmanske bibliotek varit en av de stående externa arrangörerna. Man har ett gott samarbete. Men samtidigt kan konkurrensen om framtida besökare bli hård.

Text: Fredrik Swedemyr

När Litteraturhuset i Oslo slog upp portarna i oktober förra året var det kanske inte glädje det första som kantade Liv Sæterens arbetsdagar.

– Kring 2000 tog vi fram en plan för det framtida huvudbiblioteket i Oslo och vi hade delat med oss av vårt koncept, som beskrev innehållet i det nya Deichmanske bibliotek. Vi hade allt det som idag finns på Litteraturhus, utom författarvåningen, säger hon.

– Litteraturhusen på andra ställen i Europa har inte så omfattande verksamhet, som här i Oslo. De har gått rakt in i det som biblioteken bör syssla med. Det blir en stor utmaning för oss, fortsätter Liv Sæteren.

Två litterära arenor

Institutionen Fritt Ord står bakom litteraturhussatsningen och enligt Liv Sæteren är det en institution med större ekonomiska resurser än det offentligt drivna biblioteket.

Det nya Deichmanska ska stå klart någon gång 2014. Även om de ekonomiska förutsättningarna är olika, har biblioteket redan nu satsat hårt på litteraturförmedling. Ambitionen är också att bli ledande på området.

– Nya Deichmanske bör vara den naturliga mötesplatsen för boklansering, där för-

fattarna sprättar upp sina nya böcker bland hyllorna. Det ska också vara den naturliga mötesplatsen för diskussion och dra till sig varje nobelpristagare, säger hon vidare.

Jag tror inte man kan få för mycket litteraturförmedling. Vi kan också komplettera varandra. Biblioteket har en möjlighet att nå grupper som aldrig skulle kliva innanför dörrarna på Litteraturhuset.”

Liv Sæteren.

Gott samarbete

Samtidigt har Deichmanske bibliotek och Litteraturhuset ett bra samarbete. Biblioteket står återkommande för en del av arrangemangen. På en vägg i trapphuset på Litteraturhus hänger också en karta, där alla

stans biblioteksfilialer är utritade. Kartan är en kreativ tolkning av illustratören och barnboks författaren Lars Friske, vars illustrationer även är en del av Deichmanskas grafiska profil. Kartan är en symbol för detta samarbete.

– De som jobbar på Litteraturhuset är väldigt seriösa och gör ett bra arbete. Vi lägger några av våra arrangemang där och vi har ett gott samarbete. Jag tror inte man kan få för mycket litteraturförmedling. Vi kan också komplettera varandra. Biblioteket har en möjlighet att nå grupper som aldrig skulle kliva innanför dörrarna på Litteraturhuset, säger Liv Sæteren.

En kan gå längre

Hon ser också ett stort värde i Litteraturhusets möjlighet att skapa debatt kring känsliga frågor.

– Biblioteken är under offentlig styrning. Det ligger i sakens natur att det kan vara svårt att bjuda in kontroversiella författare eller lyfta känsliga ämnen. Det borde inte vara så, men det finns ibland en politisk styrning. En institution som Litteraturhuset borde kunna sätta ljuset på svåra frågor och det kan vara ett bra komplement, säger Liv Sæterne.

Ett "hang-around" i Oslo

Gunnar Súdow har besökt Litteraturhuset i Oslo. Han imponeras av utbudet i bokhandeln och den omfattande programverksamheten. Men undrar samtidigt varför det ännu inte finns ett litteraturhus i Sverige.

Litteraturhuset i Oslo. FOTO: Fredrik Swedemyr

På en vägg i en av trapphallarna i Litteraturhuset i Oslo står namnen och orterna på andra Litteraturhus runt om i Europa; ja t o m utanför – det mest fjärran är i Quebec. Det är ett imponerande antal, främst från det tyska språkområdet, och det var där det hela började med ett hus i Berlin redan på slutet av 80-talet, flera tillkom på 90-talet. Idag kan man där erbjuda 5 litterära hus, salonger, scener till och för litteraturen.

Men här finns också franska och italien-

ska, och Norden är representerat mycket väntat av LiteraturHaus Köpenhamn, vars verksamhet har varit igång sedan 2005, och är lokaliserad i en gammal Metodistkyrka i Nörrebro och vars driftige chef nyligen fick ett fint pris för sina insatser.

Förvånande och lite förvirrande är namnet Litteraturhus Stockholm där på väggen – vad som avses, visar det sig är Kulturhuset i Stockholms ökade satsning på litteratur och läsning, och där man särskilt lyfter fram

Internationell Författarscen som ett gott exempel. Detta sänder onekligen en tanke och ställer frågor? Hur ska man egentligen definiera Litteraturhus? Och varför har de ännu inte till fullo etablerats i Sverige?

Det som hörs i Sverige f n är att Nynäshamn har ambitioner: Sveriges första Litteraturhus på gång... proklamerar man, planerad invigning våren 2009, och ska inhysas i ett gammalt elverk. Huvudsponsor är kommunen och verksamheten skall kretsa kring Moa och Harry Martinssons, och Ivar Lo-Johanssons författarskap – Gott så.

Men varför är vi inte redan med – är det än en gång i den berömda efterkälken som Sverige åker i?

Med en penningstark stiftelse i ryggen och ett snabbt agerande skapade man i Oslo i den gamla lärarhögskolan Europas största Litteraturhus. Det öppnade hösten 2007 och har på ett drygt år haft närmare en kvarts miljon besökare.

Och vad är det då som besökare man imponeras av? Först och främst är det öppethållandet och flödet av människor och program – och bokhandels utbud och upplägg.

En blåsigt tisdag med snön hängande i luften i oktober när vi var där från mitt på dagen till sena kväll, en ständigt till- och avströmning av människor som ökade timme för timme.

Ett café med mat och dryck, även öl och vin, som håller öppet till 00.30 eller till 03.30, fullsatt efter 18 som ligger mitt emot Norlis bokhandelsfilial, i två plan, som bara har

böcker – vilken lisa för själen. Gå på upp-täcktsfärd, hitta smala smala titlar från små små förlag, mycket på originalspråk parat med aktuell utgivning av etablerade författare, debutanter eller nominerade pristagare. Bokhandelns uppställning, att ha böckerna efter land ger nya och fräscha infallsblickar på världens litteratur.

Den här tisdagen när vi kom vid lunchtid hade ett stort företag hyrt en av de större samlingsalarna för information och samkväm. Lite senare på dagen i en annan sal i en annan del av huset – där ena väggen är en målad porträttsamling av norska litterära storheter, och de är många - fortsätter en skrivarcirkel sin andra dag under ledning av en erfaren författare.

När mörkret verkligen har lagt sig över Oslo, de levande ljusen tänts i caféet, sorlet ligger på en angenäm nivå, och klockan närmar sig 19 är det så dags att till absolut sista plats fylla salen som kallas Nedjma - tar en bra bit över 100 personer – för en bokpresentation. Författaren och journalisten Peter Normann Waage har skrivit en tegelstensstor bok som heter, ”Jeg – individets kulturhistorie” som handlar om människans upplevelse av sig själv och hur den förändrats genom historien och skildrats i t e x filosofin och i litteraturen. Beledsagare och samtalspartner var den i Norge alles närvarande Thomas Hylland Eriksen. Det var ett givande samtal om ett svårt ämne och efteråt satt Waage och signerade de på plats försålda böckerna, så att pennan glödde.

Och precis samtidigt i en annan sal, i en annan del av huset satt 100 personer och lyssnade till ett panelsamtal mellan journalister och politiker som kretsade kring det kommande amerikanska presidentvalet.

Och i en annan del... ja, så verkar det hålla på dag ut och dag in i detta hus. Ständigt nya programpunkter, ständiga möten med Litteraturen som största och minsta gemensamma nämnare.

Vilken tur de har Osloborna som har detta som ett riktigt bra ”hang-around”.

Text: Gunnar Södow

En nysatsning på litteraturförmedling

Högskolan i Borås och Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap slår ett slag för litteraturen. Under höstterminen 2009 startar en kurs i litteraturförmedling på kvartsfart och distans. Kursen är fristående och därmed också öppen för redan yrkesverksamma.

Text: Fredrik Swedemyr

Litteraturförmedlingens ställning har varierat på Bibliotekshögskolan i Borås. Fram till slutet av 90-talet fanns det en valbar kurs i litteraturförmedling, som försvann i samband med att utbildningen reviderades och fokus hamnade mer på informationsteknologi. Men nu är litteraturförmedlingen tillbaka och i en utökad tappning.

– Vi gör en kraftinsats. Den här kursen än den tidigare är större och omfattar 15 högskolepoäng. Vi upplever att det finns en efterfrågan och ett behov nu. Som lärare i litteraturrelaterade ämnen, ser jag naturligtvis positivt på det här, säger kursansvarig Skans Kersti Nilsson på Institutionen för Biblioteks- och informationsvetenskap.

Kursen ges på distans och kvartsfart. En anledning till detta är att man samtidigt vill skapa en större möjlighet för redan yrkesverksamma att gå kursen. Kursen har hämtat sin inspiration från Metodutveckling i skönlitterärt arbete, MUSA, med teman som exempelvis Litteratur och läsning, Litterär värdering och Kommunikation och förmedling.

Främjar litteraturförmedlingen

Kursen avslutas med ett projektarbete kring litteraturförmedling. Efter avslutad kurs ska deltagarna bland annat kunna lägga upp en strategi för läsfrämjande projekt och tillämpa

kunskaper som främjar god och effektiv litteraturförmedling.

– Det är viktigt att stimulera kontakten mellan besökare och personalen på biblioteket. Läsning är viktigt och utvecklande för många människor. Därför är det också viktigt att kunna prata om litteratur och att bibliotekarierna har ett självklart förtroende när det gäller det litterära samtalet. Det ska vara en naturlig del av verksamheten, säger Skans Kersti Nilsson.

Stimulerar till läsning och lärande

Ett bra samarbete ger eleverna en möjlighet att växa

Det talas i vissa sammanhang om biblioteket som ett nav. Ett nav för kulturen och den lokala utvecklingen. På Fässbergsgymnasiet i Mölndal kan man tala om biblioteket som ett kunskapsnav i skolan.

Text och foto: Fredrik Swedemyr

På Fässbergsgymnasiet har man jobbat aktivt med att skapa en bra lärandemiljö, som inte bara ska stimulera till läsning, utan även fungera som en integrerad del av själva undervisningen på skolan. En ambition som också resulterade i utmärkelsen ”Årets skolbibliotek 2008”.

– Det är en gemensam mötesplats till elevernas bästa, säger Barbro Holmstrand, bibliotekarie på Fässbergsgymnasiets skolbibliotek.

Många delar

Det som kallas Studiecentrum är en samverkan mellan olika enheter. Förutom själva biblioteket med alla dess resurser, finns det en läs- och skrivstudio för elever med olika typer av läs- och skrivsvårigheter. Där kan eleverna bland annat få läroböcker inlästa, hjälp med uppsatsskrivande och annat språkstöd. Sedan har man Äpplet, som är ett studierum bemannat av lärare, där eleverna kan få extra hjälp med läxor eller kanske plugga inför ett prov.

– Det är bra att det finns och att man kan få stöd när man behöver, säger Johanna Elbert som tillsammans med kompisen Alicia García sitter vid ett runt bord och jobbar med ett arbete om hornhinnetransplantation.

Zalmi Herman och Barbro Holmstrand är bibliotekarier på Fässbergsgymnasiet. De är en del av Studiecentrum, ett ställe för såväl läsning som lärande.

– Här har vi tillgång till böcker, datorer och allt. Det är bra att det finns lärare och det är lugnt, säger Alicia.

Till för alla

Bland annat har eleverna tillgång till lexikon på en rad olika språk. Lärarna har olika pass och ibland bemannar studenter från Chalmers katedern, som mot en viss ersättning hjälper eleverna med främst matematik.

– Det är till för alla. För dem som kämpar för att bli godkända och för dem som kämpar för MVG. Studiemotivationen är hög, eftersom det bygger på frivillighet, säger Ulla Leissner som är en av två samordnare för Äpplet.

Verksamheten bygger också på att det ska finnas en studiemiljö som främjar elevernas olika inlärningsstilar. Vissa kanske behöver mjuka stolar, andra hårda, en del behöver

Johanna Elbert och Alicia García läser Naturvetenskapliga programmet med biomedicinsk inriktning och jobbar med ett arbete om hornhinnetransplantation. De uppskattar den hjälp de kan få på Fässbergsgymnasiets Studiecentrum.

läsa i grupp eller kanske rent av lyssna på en text. Det handlar till stor del om att kunna möta individuella behov.

– Detta är ett växthus för elever och lärare. Vi försöker få dem att känna sig hemma och trygga, säger Ulla Leissner vidare.

I anslutning till biblioteket finns också ett Datortek med 16 datorer, som eleverna får använda utanför lektionstid.

– Grundsytet är att alla elever ska använda datorer i undervisningen. Ofta frågar lärarna om alla har tillgång till dator hemma. Men det är inte alltid man vågar säga nej. I andra fall kanske en elev har många syskon hemma eller en dator, men ingen uppkoppling. Detta är till för att alla elever ska ha samma förutsättningar, säger Susanne Larsson, som är värd för Datorteket.

Del av undervisningen

Förutom de olika enheterna, är biblioteket i sig naturligtvis en resurs för både elever och lärare. Lärarna kan beställa klassuppsättningar av vissa böcker och biblioteket är också en integrerad del av undervisningen.

– Har en lärare ett speciellt tema i undervisningen, ställer vi exempelvis fram en vagn med litteratur som på olika sätt anknyter till temat, berättar bibliotekarie Zalmai Herman.

– Vi har god tillgång på medier, böcker, tidskrifter och bra databaser. Vi undervisar även i källkritik och internetsökning, fortsätter han.

Hjälp på olika språk

Zalmai talar också flera olika språk och kan hjälpa eleverna på andra språk än svenska.

– Ibland förklarar jag begrepp som ”plädering”. Det kan vara svårt när det kanske inte finns några synonymer på andra språk. Ibland hjälper jag också till med läxor på elevernas modersmål, berättar han vidare.

Idén med Studiecetrum bygger på ett nära samarbete mellan bibliotekarierna och lärarna på skolan.

– Det fungerar bra och vi har ett tätt samarbete. Det spelar ingen roll vem eleverna frågar. Här finns ett öppet klimat. Här kan vi erbjuda en mångfald. Eleverna kan få lugn och ro, träffa andra kompisar och hjälpa varandra, säger Karin Sjöholm, lärare på Fässbergsgymnasiet.

Läsning för prestation och tolerans

På Fässbergsgymnasiet satsar man utöver det som sker på Studiecetrum också extra på läsning. Ingrid Lindell, lektor i Svenska på Fässbergsgymnasiet har initierat ett speciellt läsprojekt. Genom projektet vill hon visa att läsningen har goda effekter över alla ämnesgränser.

Text: Fredrik Swedemyr

– Eleverna läser 30 minuter varje dag under en månad i årskurs ett och det går rakt över ämnena. Det handlar inte bara om svenska. Det finns kopplingar mellan läsförståelse och matematik. Forskning visar att tränar man upp sin läsning stöttar man prestationsförmågan i andra ämnen, säger Ingrid Lindell.

Projektet startade redan för två år sedan i pilotform. Förra året var det igång i full skala och nu är man alltså inne på sitt tredje år.

– För både lärare och bibliotekarier är det väldigt viktigt att haka på och fortsätta att bygga broar för att locka till läsning. Det är också viktigt att försöka tänka i nya banor, säger hon vidare.

Att låta eleverna själva välja vilka böcker de ska läsa har varit en viktig komponent i projektet.

– Det finns något präktigt i att tala om för eleverna vad de ska läsa. Ibland rekommenderar lärare eller bibliotekarier böcker som kanske mer bekräftar den egna föreställningsvärlden. Det är en konst att kunna förmedla litteratur på rätt sätt, säger Ingrid Lindell.

Även om det inte har skett någon vetenskaplig utvärdering, så kan Ingrid Lindell se att det finns positiva effekter kring arbetet.

– Man kan säga att det är ett stimulanspaket som lärarna tar över. Det är i varje fall tydligt att många tycker om att läsa. En biefekt är att man har trevligt ihop och det är en social vinst, säger Ingrid Lindell.

En bakgrund till projektet är olika rapporter om den minskade läsningen. Samti-

digt sätter man läsningen i ett större sammanhang och pekar på att problemet handlar om mer än bara böcker. Det handlar bland annat om möjligheten att kunna skaffa sig en god utbildning.

Projektet vilar också på forskning som tar upp ojämlikheter mellan kön, etnicitet och klass när det gäller läsning. Bland annat pekar Lärarförbundet i en rapport på att litteraturen och läsningen har betydelse för elevers attityder. Här visar det sig också att pojkar är betydligt mer intoleranta än flickor, exempelvis gentemot andra etniciteter eller homosexuella. Genom en riktad satsning på läsning kan man bidra till att, inte bara gynna elevernas skolprestation i stort, utan även att främja jämställdhet och tolerans.

Elevenkät: Vad betyder läsning för dig?

– Det är en stund att slappna av och få igång hjärnan. Jag blir mer kreativ av läsning. Jag läser en del skönlitteratur på engelska för att få igång språket.

Sophie Stöhre

– Det ger en stund att koppla bort allt annat runtomkring och leva sig in i ett annat liv. Jag läser gärna något som har med samhället att göra, gärna verklighetsanknutet.

Petter Pustina

– Jag brukar läsa på bussen, spårvagnen eller när jag väntar. Det är som att klättra in i en egen värld. Just nu håller jag på med High Fidelity. Annars är deckare alltid kul.

Philip Forsman

En resa för att få insikt

Att norrbottens fjorton bibliotek har satsat på marknadsföring känner väl de flesta till vid det här laget. Biblioteken har arbetat fram och enats om en gemensam marknadsföringsstrategi och det så kallade Maracasprojektet är prisbelönt. Men hur syns det ute på biblioteken? Har de blivit bättre på att marknadsföra sig?

Text: Annica Fredberg

Det norrländska landskapet far förbi utanför fönstret och regnet smattrar mot rutan. Det är mitten på oktober och vi sitter på en buss på väg från Luleå till Kalix. Representanter från bibliotek i Mölndal, Mellerud, Alingsås, Ale och Regionbiblioteket har tagit sig ända till Norrbotten för att få en djupare insikt för hur det framgångsrika marknadsföringsprojektet, även kallat Maracas, har landat ute på kommunbiblioteken. Väl framme i Kalix träffar vi Irene Wallin, bibliotekschef på Kalix kommunbibliotek och Ulla-Greta Johansson, bibliotekarie.

– Det är nog inte något bibliotek i Norrbotten som inte tycker att det faktiskt hänt något sen vi satte igång, säger Irene.

– Vi började jobba med ”vem är vi? och vilken bild vill vi kommunicera ut?” och jag tror att det har stärkt oss, säger Ulla-Greta. Vi är kaxigare och har ett annat självförtroende.

Låntagarna i centrum

Maracasprojektet som pågått sedan 2005 ses som en utmärkt modell och det har också väckt stort intresse även utanför Norrbottens gränser. Kommunbiblioteken har med hjälp av Länsbiblioteket enats om ett gemensamt varumärke och marknadsförs nu under en gemensam logotyp. De fjorton biblioteken har fått möjlighet att lära sig mer om marknadsföring och tanken är att biblioteken ska jobba med det på ett mer genomtänkt

och strategiskt sätt än tidigare.

– Följderna för vårt bibliotek är bland annat att vi har fått tid och möjlighet att tillsammans med våra kolleger prata om vad som är viktigt i möten med låntagarna, säger Irene. Så snart man börjar sätta låntagarna i centrum, så är det ganska lätt att fortsätta utveckla sin verksamhet.

En arbetsgrupp träffas för att bestämma teman som biblioteken ska jobba med under året.

– Det brukar handla om 3-4 gemensamma kampanjer. Då får vi planscher och annat marknadsföringsmaterial från Länsbiblioteket som vi kan ladda ner från nätet, och som vi kan sätta upp i vårt bibliotek, berättar Irene. Vi får också utrymme att anpassa kampanjen till våra egna förutsättningar. Vi bjuder kanske in till en intressant föreläsning, har bokprat eller tar oss utanför biblioteket och syns på lite oväntade platser.

Ett nytt tilltal

Något som både Irene och Ulla-Greta uppskattar är det lättsamma tilltal på alla texter som används i det gemensamma marknadsföringsmaterialet.

– Det har gjort att vi själva försöker tänka på hur och vad det egentligen är vi vill säga när vi skriver texter. Att vi till exempel har lite fyndiga och lockande rubriker på våra arrangemang, fyller Irene i.

– Vi är ju skolade i en kommunal organisation och ibland känns det som om vi är rädda att verka oseriösa om vi inte använder ett torrt och tråkigt språk, säger Ulla-Greta.

Under projektets gång har även fyra kärnvärden; *inspirerande, berikande, möten* och *paus* utkristalliserats. Tanken är att de ska genomsyra biblioteken och vara en hjälp i både det dagliga arbetet samtidigt som utveckling av olika verksamheter ska ha kärnvärdena som bas.

– Vi försöker använda oss av kärnvärdena ganska mycket. Allt ifrån när vi bestämmer vilka föreläsare vi ska använda oss av till hur biblioteksrummet ska planeras, berättar Irene.

– Jag tror att framgången för projektet ligger i att vi alla varit delaktiga. Det är klart att vissa bibliotek är mindre engagerade och andra är väldigt aktiva men vi är alla skyldiga att följa med i utvecklingen och jobba med det moderna biblioteket.

Låt ungdomarna komma till tals

– Alla i förorten tycker inte om hiphop eller dansar samba. Det är viktigt att börja anställa ungdomar från dessa områden för att utveckla hela Göteborgs kulturliv. Enda sättet att bryta segregation och utanförskap är att låta ungdomarna spontant komma in, säger Merima Muharemovic.

Text och foto: Fredrik Swedemyr

I november arrangerade Västra Götalandsregionens kulturförvaltning Kultur i Väst en kommunkonferens för kommunala tjänstemän och politiker. Merima Muharemovic var en av talarna på konferensen. Att skapa ett reellt deltagande för ungdomar är, enligt Merima, en viktig faktor för att utveckla kulturen i regionen. Det handlar om att släppa in ungdomar i sammanhang där besluten fattas och att ungdomarna själva får vara med och forma vilken kultur man vill ha. Det handlar också om att människor, unga, äldre, med olika ursprung och tankar, ska få en chans att mötas.

– När man har en festival i förorten kommer det många svenskar. Men det är inte att jobba långsiktigt. Svenskar och invandrare måste jobba ihop och skapa saker som inte bara konsumeras lokalt på en eller två dagar. Det finns många ungdomar som inte tycker om hiphop, som sysslar med feministisk teater, poesi, bildkonst eller något annat. Man tror det finns motsättningar mellan en slags förortskultur och annan kultur, men det är inte alltid så. Problemet är att man inte får mötas, säger Merima vidare.

Ändå sedan hon var 16 år har hon varit starkt engagerad i olika projekt. Hon har arrangerat alltifrån manifestationer till fester. Efter gymnasiet började hon på Folkhögskolan i Angered, FIA. Där blev hon peppad att fortsätta sitt engagemang.

– Jag anordnade fester med noll i budget. Artister ställde upp gratis och jag hade bra samarbete med föreningslivet. Det är grymt bra människor. Sverige går miste om mycket om man inte integrerar dessa människor, berättar hon vidare.

Hon liknar kulturlivet med en stor sandlåda full med spännande leksaker. Barnen står och stampar runtomkring och vill börja leka.

– Men så står där någon och talar om hur man ska leka. Det finns så många regler och man ska fylla i blanketter. Men vi måste prata om vad vi har innan. Vad har du för bakgrund? Vad gör dina föräldrar? Vilka barn har en naturlig ingång till att påverka? Hur tillgången till kultur ser ut, är mycket en klassfråga.

– Jag tror inte det är så stor skillnad mellan ungdomar i förorten och svenska ungdomar i glesbygden. Man måste förstå att det handlar om barn och ungas rätt till kultur. Mycket sker på fritiden, utanför skolan. Gör man föreningslivet mer effektivt kan det bli lättare att få tillträde till kulturlivet och det blir mer jämlikt, säger Merima.

Idag läser Merima på Kulturverkstan. Hon sitter samtidigt med i olika styrelser och är aktiv på en rad olika håll.

– Jag brukar kalla mig heltidsanställd ellsjäl, säger hon med ett leende.

Det övergripande temat för Kultur i Västs

konferens i november, var kulturens roll i samhället. Det talades om kultur som en utvecklingsfaktor i både social och ekonomisk mening. Det kan finnas delade meningar om kulturens roll. Men för Merima är kulturen en förenande kraft.

– Kulturen är en utvecklande faktor. Det är bra att kunna skapa tillsammans. Då är det annat negativt som försvinner. Det kan vara bra i utsatta områden. Att arrangera något ihop skapar förväntningar och kan vara stärkande. Det finns grymma visioner om kulturen. Men något händer på vägen och man når inte ändå fram. Man måste jobba både på gräsrotsnivå och nationellt se över hur resurserna används. Finns det resurser för dem som bor, eller är det bara för dem som konsumerar? Det är viktigt att sluta tänka kortsiktigt, att dra igång något ungdomsprojekt för att det ser snyggt ut i verksamhetsberättelsen. Det offentliga kulturlivet är till för alla. Alla politiker och tjänstemän har ett ansvar oavsett ideologi, säger Merima Muharemovic.

Under året har Regionbiblioteket genomgått förändringar. Vi är numera en del av Kultur i Väst. Förutom de rent organisatoriska förändringarna, så har också personalstyrkan förändrats. Här är några av våra medarbetare som nu har lämnat Regionbiblioteket för andra uppgifter eller för att möta den kommande våren på ålderns höst.

En entreprenör med fortsatt engagemang

Lena Skoglund började arbeta i Västra Götalandsregionen på samma dag som den bildades år 1999. Hon har arbetat tio år som förvaltningschef på Regionbiblioteket och redan från början hade hon en klar strategi och plan för verksamheten. Den första veckan minns Lena som rörig och kaotisk.

– Det allra första jag gjorde var att springa runt i olika korridorer i Vänersborg för att försöka hitta vår budget. Budgeten från Länsbibliotek Bohuslän, Skaraborg samt Älvsborg skulle ju bli en gemensam. Denna budget var så försvinnande liten, att den till en början var svår att hitta i den enorma budget som skapats efter att man slagit ihop tre län och fyra landsting. Med god hjälp från ekonomiavdelningen lyckades vi till slut hitta den. Jag lyckades hitta pengar för de tre olika länsbiblioteken och skapade en budget. Jag minns att jag var väldigt glad att den höll det första året. Det var svårt att veta om alla budgetposter kommit med, eftersom det var så rörigt initialt.

Men trots stor förvirring så fanns det ändå en inspirerande och kreativ nybyggaranda, alla var väldigt vänliga och försökte hjälpa till. Jag minns det som en härlig tid.

När Lena äntligen fått sina pengar och satt ihop en budget var det bara att köra igång med verksamheten. Hon berättar att de allra första diskussionerna handlade om geografiska placeringar samt innehåll i verksamheten.

– Jag var tydlig med att vi skulle befinna oss på flera olika platser i regionen. Detta för att vi skulle ha en känsla för vad som hände i biblioteksvärlden lokalt. För mig var det viktigt att konsulterna inte skulle sitta tillsammans på ett ställe, utan leva nära den biblioteksverksamhet som vi skulle utveckla och stärka. Om alla konsulenter sitter på ett ställe och alla läser GP eller Borås Tidning blir det ofta så att dessa nyheter präglar diskussionerna i organisationen. Jag ville att de som skulle utveckla biblioteken i regionen också skulle ha Bohusläningen och Skaraborgs Allehanda eller någon annan lokal tidning som frukostlektyr så att de lokala frågorna, kulturpolitiska och samhällspolitiska, blir en viktig del i biblioteksdebatten. Alla professionella organisationer riskerar ju att bli introverta och därför tror jag de mår bra av så många vardagliga externa impulser som möjligt.

När det gällde innehållet i verksamheten så ville Lena inte att Regionbiblioteket skulle behålla samma innehållsliga frågor som de tre tidigare länsbiblioteken arbetat med.

– Vi skapade snabbt Kulda, Barnens bibliotek och andra utvecklingsprojekt som fick nationell bärighet. Vi var så mycket större än andra länsbibliotek i landet, och det finns ju ingen nationell operatör för folkbiblioteksfrågor som kan utveckla digitala bibliotekstjänster. Då kan man inte hålla sig inom regionens gränser.

Vi har också alltid försökt att rekrytera lite bredare än vad länsbibliotek traditionellt brukar göra. Detta har varit viktigt för mig. Vi har genom åren rekryterat journalister, informatörer och människor med stor IT-kompetens för att komplettera de kunskaper som redan fanns i organisationen. Jag tror det är tankar som man borde ha även på folkbiblioteken, inte bara hos oss som är ett stort länsbibliotek.

– Länsbiblioteken har ju en mycket viktig roll som förändringsaktör inom bibliotekssektorn. Man ska stödja och stärka, men också ifrågasätta och utveckla. Det är en stor roll att bära, eftersom man inte har något politiskt mandat att agera från för dem man är till för, dvs. de kommunala biblioteken. Man får jobba för att skapa förtroende, man får jobba med att inspirera men man får sina uppdrag från sina kollegor, inte från bibliotekens huvudmän. Det gör arbetet väldigt svårt och man når sällan de mål man har med sin verksamhet.

När jag frågar Lena om det är något som varit särskilt betydelsefullt under åren så säger hon att det varit arbetet med att bygga upp och skapa en verksamhet från starten, från det kaotiska 1999 och fram till nu.

– Jag är mer entreprenör än förvaltare så den tiden ser jag tillbaka på som en av de intressantaste i mitt yrkesverksamma liv.

Jag är också stolt över allt det vi lyckats åstadkomma på de här tio åren. Jag tycker vi har visat vad regional biblioteksverksamhet kan vara, då den personellt och verksamhetsmässigt är större än de traditionella länsbibliotek som ofta innehåller en chef, en fjärrlänebibliotekarie, en barnkonsulent och

en socialkonsulent. Man behöver en viss kritisk massa av skilda kompetenser inom en organisation för att den ska våga ta sig an stora biblioteksfrågor.

Lena har nyligen gått i pension, men är långt ifrån heltidsledig. – Jag har olika förtroendeuppdrag. Jag är ordförande i Institutionsstyrelsen för Bibliotek och Informationsvetenskap på Bibliotekshögskolan i Borås. Jag sitter i styrelsen för Sveriges Författarfond, samt styrelsen för Bok och Bibliotek och Måltidsakademiens biblioteksstiftelse. Men det här tar ju inte upp hela min tid utan jag hoppas träffa mina barnbarn lite oftare. Jag ska jag åka mer

skidor och springa oftare i skogen än vad jag tidigare hunnit med. Jag ska också läsa alla halvlästa böcker som jag börjat på men aldrig hunnit läsa färdigt. Så småningom ska jag nog börja studera något jag inte haft tid att fördjupa mig i tidigare. Men detta första år tänker jag mest roa mig, till exempel vara i alperna en hel månad och åka skidor.

Text : Pernilla Johansson

Med en tro på att göra skillnad

Ewa Kollberg har arbetat på Regionbiblioteket nästan lika länge som regionen funnits, dvs. tio år. Inriktning och fokus har under alla år varit på barn och unga. Parallellt har hon även arbetat med

läsfrämjande, både för barn och vuxna. Hennes arbete har delvis skett genom nätverk, fortbildning och medverkan i många intressanta utvecklingsprojekt.

– Jag är stolt och nöjd med mina 10 år på Regionbiblioteket, dels för att jag fått samarbeta med många barnbibliotekarier och tillsammans med dem fått chansen att flytta fram positionerna för barnbiblioteksverksamheten. Men också för att det har varit otroligt roligt att hela tiden få vara en del i ett förnyelsearbete, att i sitt jobb få testa nya tankar och idéer om barn och unga. Jag har under hela mitt yrkesliv drivits av en stark tro

att bibliotek och litteratur kan göra skillnad för barn och unga. Om man har en stark tro på det man gör så funkar det ju ofta bättre.

När jag frågar Ewa vad som varit särskilt betydelsefullt under åren vet jag att det inte är någon lätt fråga, men hon nämner ändå två projekt. Ett av dem är Alfons, Ellen, Kotten och alla de andra – förskolor med litteraturprofil. Hon nämner också 2020 Mars Express – en framtidsspaning på barn och ungas bibliotek. Projektet Alfons, Ellen, och Kotten syftade till att barnbibliotekarier skulle arbeta i nära samarbete med förskolor. Speciellt med projektet var att det under tre år var 19 kommunbibliotek, som på allvar fördjupade sin samverkan med förskolor i kommunen för att barnlitteraturen, berättande och högläsning skulle få en ännu tydligare roll i vardagsarbetet. Projektet intentioner lever kvar och har även inspirerat andra projekt.

Projektet 2020 Mars Express arbetade med att öppna dörrar och spåna fritt kring hur ett bibliotek kan se ut. Oändligt många barn och unga var med och berättade om

hur deras drömbibliotek såg ut.

– Detta projekt påverkade mig för att jag insåg att vi försummat och missat så otroligt mycket kring just själva rummet. Men också att biblioteken bör utveckla arbetet med att ta till vara på barn och ungas idéer och engagemang och att också inspireras av andra yrkesprofessioner som scenografer, museipedagoger etc.

Ewa berättar att hon under hennes långa arbetsliv hela tiden spanat utåt och framåt och alltid haft en fullspäckad arbetskalender.

– Nu spanar jag mer inåt och lever mer i nuet, jag tar hand om mig själv och mina nära. Men självklart blir det lite spaning framåt också – på alla nya möjligheter som uppstår med min nya frihet. Jag måste säga att känslan av att välja att göra en sak idag eller kanske imorgon eller varför inte dagen därpå är fantastisk.

Text : Pernilla Johansson

Från den analoga världen till den digitala

Liselotte Danielson har arbetat på Regionbiblioteket sedan Västra Götalandsregionen bildades. Arbetat med inläsningar har hon dock gjort sedan 1990. Då arbetade hon på

Inläsningstjänst som det då hette. Så småningom följde Inläsningstjänst tillsammans med taltidningsverksamheten in i Regionbiblioteket som senare blev en egen enhet, Centrum för tillgänglig information.

Liselotte började arbeta med inläsningar av en ren slump. Hon blev tillfrågad på en vävkurs om hon kunde tänka sig att snabbt hoppa in och jobba extra på Inläsningstjänst. – Till en början arbetade jag med inläsning-

ar mot privatpersoner och myndigheter av olika slag. Arbetet med privatpersoner försvann helt senare. På CTI har jag hela tiden arbetat med att läsa in talböcker och producerat taltidningar.

Hon har alltid tyckt att det varit speciellt roligt att läsa in lokallitteratur, dels för att hon själv har ett starkt intresse för hembygdsmiljö men också för att det finns ett stort intresse hos målgruppen. – Jag känner mig glad och nöjd med all lokallitteratur jag läst in. Jag har faktiskt läst in 100 titlar och fått mycket positiv respons, vilket känns väldigt roligt.

Liselotte tycker också det varit intressant att arbeta med taltidningarna. – Framförallt har det varit spännande att få vara med under denna tid då det hänt så mycket. Vi har gått från den analoga tekniken till den digitala. Från början läste vi in

talböcker på rullband, sedan på kassett och numera på CD. Även om jag ibland skulle vilja bromsa tekniken så går det ju inte, det är bara att följa med. Mycket är smidigare nu men enligt tekniker har det blivit sämre ljudkvalité genom åren. De gamla rullbanden gav faktiskt bäst ljud.

Liselotte har inte tagit helt ledigt fastän hon nu är pensionär. Hon har många bollar i luften. – Just nu arbetar jag extra på CTI en dag i veckan, jag sitter med styrelsen i Svenska turistföreningen, i Borås kretsen. Jag är med i en läsecirkel. Jag har barn och barnbarn som jag träffar en hel del, och vi har ett sommarhus i Halland där vi spenderar mycket tid. Så det är fullt upp. När jag jobbade tänkte jag att det skulle bli tid över till vävning när jag var pensionär, men väven står än så länge orörd och tittar på mig.

Text : Pernilla Johansson

Som en rad av projekt

Ingemar Jonson har varit anställd nästan 9 år på Regionbiblioteket. Det är bara två månader som saknas. Under dessa nio år på CTI har han hunnit resa 22 000 mil, till och i jobbet och mest som kund hos västtrafik.

Ingemar har arbetat på Centrum för tillgänglig information, den enhet där man producerar taltidningen Tal i Väst.

– Från starten arbetade jag som redaktör med bevakning av Göteborg och Bohuslän och de två sista åren delvis med uppsökande

verksamhet och marknadsföring. Taltidningsarbetet har funnits med som en röd tråd i många av dem tidigare jobb han haft.

– Jag var Kultur- och bibliotekschef i Kungsbacka och då började vi med försöksverksamhet av taltidningar i radioform. Jag arbetade som kultursekreterare på Bohuslandstinget och hade ansvar för den taltidning som då hette Väst kustbandet och senare som chef för sjukhusbiblioteken i Göteborg ansvarade jag för den del av taltidningen som vände sig till göteborgarna. Dessa samlade erfarenheter av taltidningsproduktion ledde senare till ett arbete på Regionbiblioteket.

Det senaste uppdraget att arbeta som marknadsförare för CTI tycker han varit särskilt roligt. Han gillar att sälja om produkten är den rätta. I sitt marknadsförings-

arbete har han under två år besökt regionens samtliga kommuner minst en gång. Han har besökt informationsavdelningar, bibliotek, ledningsgrupper för omsorg och äldreomsorg samt PRO-avdelningar och marknadsfört CTI.

Ingemar känner sig nöjd med sitt arbetsliv som varit varierat och spännande.

– Jag ser mitt yrkesliv som en rad av projekt. Mitt arbete på Regionbiblioteket är det fjortonde fasta jobb jag haft.

– Sammanfattningsvis har jag haft väldigt roligt! Det har varit glädjande att gå till jobbet nästan varje dag. Nu framöver kommer jag ha tid till att renovera huset, vi kommer förhoppningsvis att resa en del och ägna lite tid till föreningsverksamhet.

Text : Pernilla Johansson

Från en region till en annan

Annelie Börjesson har varit bibliotekskonsulent på Regionbiblioteket i 8 år. Hon slutade tidigare i år för att gå vidare i arbetslivet. Arbetsuppgifterna

har varit varierade.

– De första åren arbetade jag halvtid på Byggnadsvård Nääs, där bemannade jag biblioteket och var med på olika aktiviteter som till exempel byggnadsvårdsdagar. I början arbetade jag också med fjärrlån. Jag har även jobbat med Kulda och som konsulent med inriktning mot mediafrågor. De sista åren arbetade jag med gruppen unga vuxna. Jag hann också med att vara redaktör för Framsteget och Framsidan.

Annelie tycker att arbetet med unga vux-

na har varit roligt och givande. Hon arrangerade till exempel en kurs om unga vuxna för bibliotekarier som arbetar med målgruppen ute på biblioteken.

– Det var en väldigt givande kurs, dels för att det var bra föreläsare, men också för att det var en kurs som fick ta lite längre tid. Här fanns möjlighet att skapa en struktur och ett antal steg som deltagarna skulle gå igenom under ett års tid. Det faktum att kursen hade flera kurstillfällen och att det var samma grupp som deltog gav ett mervärde tycker jag. Utvärderingarna visade också att det var en väldigt uppskattad och lyckad utbildning, vilket betyder mycket så klart.

Annelie arbetar fortfarande som bibliotekskonsulent, men nu för Regionbibliotek Skåne.

– Just nu arbetar jag med ett projekt kring mediaplanering av skönlitteratur. Jag har också arbetat med ett delprojekt inom ett EU-projekt som heter Biblioteksutveck-

ling – kompetensbehov. Delprojektet kallar vi för ”Rummet” och vi har genomfört en förstudie med fokus på de platser där biblioteken möter olika delar av samhället, både i de egna lokalerna men också på Internet och till exempel i samarbetet med andra organisationer. I mars får vi reda på om vi får några pengar till nästa steg i projektet. Ett annat kul projekt jag jobbar med är filmvisning på bibliotek. Vi vill vidga bibliotekens roll, speciellt på mindre orter, så att de blir lite mer av kulturhus nu när många biografier läggs ner. Principen är att de bibliotek som är intresserade eller redan håller på med filmvisning är välkomna att delta i projektet.

Annelie avslutar med att säga att hon under alla år trivts väldigt bra på Regionbibliotek Västra Götaland.

– Jag har haft roligt både i mitt arbete och med mina arbetskamrater. Men det har jag också på min nya arbetsplats, Regionbibliotek Skåne.

Text : Pernilla Johansson

Bär med sig erfarenheten

Pernilla Augustsson arbetade nästan exakt 2 år på Regionbiblioteket. Hon var anställd som journalist på CTI (Centrum för tillgänglig information) Hon började i april 2005 och slutade

i maj 2007.

Hon arbetade ganska brett och inom de flesta arbetsområden som finns på CTI.

– Jag gjorde olika typer av inläsningar - allt från att läsa in Regionmagasinet till att läsa in kommunprotokoll, jag var ute och gjorde reportage och jag arbetade med taltidningarna. Jag jobbade även utanför CTI's verksamhet och skrev reportage för Framsidan.

När jag frågar Pernilla vad som var speciellt med Regionbiblioteket och CTI så betonar hon den goda stämningen på arbetsplatsen.

– Regionbiblioteket var en trevlig arbetsplats med bra och härliga arbetskamrater. Det fanns en värme och omtanke som jag idag kan sakna.

Pernilla arbetar fortfarande inom Västra Götalandsregionen, men nu inom sjukvår-

den. Hon är informatör på Södra Älvsborgs sjukhus och arbetar både med den externa och interna informationen.

– Jag sitter bland annat med i olika projektgrupper och bevakar informationsfrågorna. Det händer mycket på sjukhuset nu. Kraftigt minskade intäkter gör att vi måste förändra och utveckla värden för framtiden. Därför behövs det mycket information inom vår organisation, men också ut externt till media och allmänhet. Det är många bitar att ta tag i och ett utvecklande och spännande jobb. Den arbetserfarenhet jag bär med mig sedan tidigare har jag väldigt stor nytta av i informatörsyrket.

Text : Pernilla Johansson

Om jag hade ett bibliotek...

I det här numret av Framsidan är det Lena Skoglund, fd. chef för Regionbibliotek Västra Götaland som beskriver sitt drömbibliotek.

Vems vision skulle du vilja ta del av? Ge oss tips!

I mitt drömbibliotek säger personalen glatt hej och ler mot mig när jag kommer in, precis som kassörskan på Konsum eller Ica. De har inte gömt sig bakom en konstig disk utan finns tillgängliga för mig ute i biblioteket. Eftersom självbetjäningssystem införts på mitt drömbibliotek har personalen befriats från en massa triviala arbetsuppgifter och finns där för min skull, inte böckernas.

En plats för kulturtanten

Den största delen av biblioteket har gjorts om till en läslustavdelning för oss kulturtanter. Vi var ju inte någon prioriterad grupp under 1900-talet som präglades av en så stark ambition att nå dem som aldrig kom till biblioteket att man inte tog notis om alla oss litteratur- och kulturintresserade damer som utgör bibliotekens kärntrupp. Som kommer i god tid till alla författarträffar, förväntansfulla och väl pålästa. Som ställer oss i kö för de nya romanerna och som lånar hem böcker till man och barn, gamla föräldrar, släktingar och barnbarn. Biblioteket är ju den kulturinstitution som når nästan alla, men som i sin iver att nå dem som **inte** är intresserade av litteratur och läsning, (vilket är helt legitimt, annars hade vi kulturtanter inte betalat en

massa skattepengar till fotbollsarenor och ishockeyrinkar) glömt att förfinna sina metoder för den mycket stora grupp som är de trogna besökarna. Äntligen har kulturtanten fått en egen plats på mitt drömbibliotek. I läslustbiblioteket doftar det av nybakat bröd och nymalet kaffe. Här kan man möta sin väninna för en morgonfika och framåt lunchtid få en ekologiskt odlad, kalorismen men näringsrik sallad till lunch. På mitt drömbibliotek kan jag stanna hela dagen om jag vill. Här händer alltid intressanta saker. Här kan jag vara med på en läsecirkel, lära mig hantera senaste mobiltelefon-tekniken, uppdatera min kunskaper i informationssökning eller vara med på en operaföreställning från Metropolitan på storbild i filmstudion. När kravet på att utlåningsstatistik inte längre behövde levereras till Kulturrådet och självbetjäningssystemet infördes, startade mitt drömbibliotek sin stora omgestaltning av lokalerna. Som gjorde att det har blivit den mest spännande och inspirerande mötesplatsen i min stad. Vi 40-talister vill ju inte sitta hemma som pensionärer utan kräver mer rock and roll än dragspel och kaffe. På mitt drömbibliotek kan man t ex också få sig ett glas vin till maten. Men inte före kl. 12.

Glada skratt

Från barnavdelningen hör jag babyskratt när man rim och ramsar med de allra yngsta. I ett ljudisolerat rum, längst in i biblioteket har man placerat dagstidningar och släktforskningsplatser, för de lättirriterade herrar som tidigare härskade i biblioteket. De kan nu också få låna hörnsäckor att sätta över öronen som utestänger allt ljud. Det konstiga är att många av dem nu tar med sig sina dagstidningar från Småland eller Turkiet och sätter sig i det öppna biblioteket. Kom de männe till biblioteket för att få en stunds gemenskap med andra under sin tidningsläsning, men en gemenskap som helt var på deras villkor? Nu när man kan hänvisa dem till det ljudisolerade rummet har de slutat att klaga över att barn skrattar och hörs i biblioteket! Och att vi kulturtanter har så högljutt trevligt i vårt läslustrum.

Helgöppet

Vid datorerna som finns utplacerade runt om i mitt bibliotek sitter studerande i alla åldrar. En läser ekonomi på distans på ett amerikanskt universitet medan en annan tragglar med en språkkurs i kinesiska. De har naturligtvis passerkort till mitt bibliotek så att de

har möjlighet att kunna använda datorer och allt studiematerial de behöver även sena kvällar och nattetid.

Mitt bibliotek är öppet på helgerna. Det är ju då folk har möjlighet att gå till biblioteket. Vid helgerna har man inte så starkt fokus på oss pensionärer utan riktar sin verksamhet till dem som arbetar eller går i skolan och inte hinner till biblioteket under veckan dvs. barnfamiljer, barn och unga. Nu finns ett alternativ i min stad till helgnöjet att släpa runt kinkiga och uttråkade barn på shoppingcentrum och varuhus. Nu kan hela familjen gå på biblioteket där de mindre bjuds på en sagostund, teaterföreställning eller musikstund

medan de större visar upp – på bibliotekets scen- den musikal de skrivit och repeterat på kulturskolan. Scenen har tjejnerna i Af-ganska föreningen använt som catwalk när de visat upp sitt senaste mode. Pappan kan surfa runt på nätet och mamman får kanske en lugn stund i läslustrummet med ett glas vin och Veckans affärer.

På mitt drömbibliotek finns inte bara bibliotekarier utan också kultur-och litteraturpedagoger, IKT-tekniker, lärare och andra professioner som med sina olika kompetenser ser till att biblioteket har blivit en fantastisk plats för många olika konstformer och kulturytringar. Det har helt enkelt blivit

en plats som ger både mig, mina barn och barnbarn ett bättre liv. Och det är ju så det ska vara för det ”Det goda livet” har ju våra politiker i Västra Götaland lovat oss alla som har lyckan att få bo just här i denna fantastiska del av världen!

Lena Skoglund

En framtidsspaning i Mölndal

Informationstekniken kan interagera bättre med själva rummet och locka fler till biblioteket. På stadsbiblioteket i Mölndal har en interaktionsdesigner från Chalmers presenterat nya möjligheter.

Text och foto: Fredrik Swedemyr

På en storbildsskärm vid barn- och ungdomsavdelningen tar händer en surrealistisk form kring ett boktips från Boktips.net. Interaktionsdesignern Markus Hamburger håller på med sitt examensarbete på Mölndals stadsbibliotek.

– Det är en framtidsspaning där man når ut med biblioteket i rummet och kan visualisera bibliotekskatalogen, berättar han.

Genom så kallade RSS-flöden hämtar ett program in exempelvis boktips från nätet. Själva informationen eller texten kan sedan bli föremål för en kreativ lek i färg och form. Med hjälp av TV-spelskontroller kan man också bläddra runt bland bokomslag.

En tanke är att man som användare mer ska interagera med tekniken, att den ska bli mer reflektiv, vilket ger en möjlighet till eftertanke.

– Det är en slags slow-technology, som får barn att tänka efter vad de sysslar med. Från början kanske de inte vet vad det är.

Men jag ser att de snabbt lär sig att bemästra tekniken. Det finns forskning som visar att barn lär sig, inte bara av att läsa, utan även reflektivt. Här är TV-spel ett exempel. Det finns andra sätt att ta in kreativiteten och det är det jag har gjort här, säger Markus Hamburger vidare.

Han talar också om möjligheten att göra själva sökningen i bibliotekskatalogen mer kreativ. I dag är böckerna taggade på ett sätt som gör att man exempelvis inte kan söka på vilken känsla en bok ger.

– En idé är att låta barnen själva tagga upp böcker efter känslor och presentera detta visuellt, mer som ett TV-spel. En känsla kan motsvara en kloss och på så sätt kan man bygga torn av klossar som visar vilka känslor en viss bok förknippas med, berättar Markus Hamburger.

Själva examensarbetet började som en del av MarsExpress 2020. Markus Hamburger är nu inne i sin slutfas. Det han presenterar

på biblioteket är ingen färdig lösning. Det är närmast en slags installation som pekar ut en möjlig riktning för framtidens bibliotek. Idagsläget finns det idéer om att fortsätta med arbetet i någon projektform och kanske utveckla en barn-OPAC enligt samma filosofi.

God Jul
och
Gott Nytt År
önskar
Regionbiblioteket

För information om våra kurser, utbildningar och aktiviteter, se
vårt kalendarium som uppdateras kontinuerligt på
www.bibl.vgregion.se. Klicka på kalendarium.